

ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

T52

УДК 316.647.5+172.3

Рекомендовано до друку вченою радою університету,
протокол №1, від 31 серпня 2007 року.

За повного або часткового відтворення матеріалів цього
видання посилення на нього обов'язкове.

Висловлені у виданні думки належать виключно авторам.

Редакційна колегія:

В.О. Бакальчук

М.А. Козловець

В.С. Крисаченко

Л.І. Мазука

П.Ю. Саух (керівник)

T52

**Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Матеріали засідання "круглого столу" від 29 травня 2007 р. / За
заг. ред. П.Ю. Сауха – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. –
124 с.**

У виступах учасників "круглого столу" розглянуті філософські аспекти проблеми толерантності, історичні корені проблем полікультурності та формування якостей толерантності в умовах глобалізованого світу, механізми толерантного спілкування і взаємодії в контексті міжкультурної та внутрішньокультурної комунікацій, а також висвітлені різноманітні форми прояву толерантності та інтолерантності в соціокультурному просторі сучасного українського суспільства.

60.524.251+60.027+60.028,13

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка

САУХ Юрій Петрович

*аспірант Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

**Буддійський проект ненасилля
в контексті викликів ХХІ століття**

Шановні учасники "круглого столу", мені хотілося б звернути нашу увагу на цінності і ціннісну шкалу буддійської культури в "зрізі" проблеми, що дискутується.

Глобальні проблеми сучасного світу, зокрема демографічна, екологічна, проблема "володарювання" значною мірою обезцінюють і дискредитують засади новоевропейського ліберального проекту з його уявленням про самодіяльну і самодостатню особистість, одномірну раціональність та індивідуалізм. Цього сьогодні ніхто не заперечує. Ми усі є свідками того, що прагматизм суспільства споживання перетворюється в загрозу майбутнього людства, стимулюючи не лише великий розрив між багатими і бідними, а й штовхаючи багаті країни на шлях вирішення власних проблем за рахунок бідних. Минуле століття і початок нинішнього свідчить про те, що ми живемо в добу масових смертей, масових розстрілів, війн, потужної зброї, голодоморів, етнічних чисток. Ми перестали реагувати на цифри (20 млн., 10 млн... людських життів...), бо вони вже переходять межі людської уяви. Сьогодні ми усі були солідарні в єдиному – потрібна нова світоглядна парадигма, яка будувалась би на визнанні актуальності проектів не випереджаючого, а сталого розвитку. Так ось саме тут досвід буддійської культури з її акцентами на солідарне співробітництво, подолання бажань, етос розумного самообмеження знаходить свою актуальність в контексті нинішніх викликів.

Нагадаю, у зв'язку з цим, що принцип "ахімен" – (ненасильства) вперше в історії людства був проголошений і обґрунтований саме буддизмом. Зафіксований в буддійському моральному імперативі (до минулого – вдячність; до сьогодення – дія; до майбутнього – відповідальність) він, на думку багатьох

сучасних європейських філософів, дає можливість сприймати світ по-іншому й будувати його на нових цивілізаційних засадах. Згідно з буддизмом не існує жодних аргументів щодо того, що можна було б назвати "справедливою війною". Це викривлене поняття, запущене у вжиток з однією метою, щоб виправдати і пробачити ненависть, жорстокість і насильство. Хто вирішує, що справедливо, а що ні? Сильні, й ті що перемогли – "справедливі", а слабкіші і переможені – "несправедливі". Буддизм не приймає такого стану речей і відмовляється жити за такими принципами.

Людство, принаймні сьогодні, має достатні духовні підстави для того, щоб обрати ненасильство як достотний метод розв'язання міжлюдських конфліктів, як один з провідних принципів сучасної соціальної стратегії. В історії нагромаджено достатній запас відповідних ідей та особистісного начала, щоб здійснити, бодай у межах цивілізаційного річища, перехід до цього. Свідченням цього є практичний успіх ненасильства як методу боротьби в Індії під проводом Ганді, рух за громадянські права негрів під проводом Мартіна Лютера Кінга, "бархатні революції" в деяких соціалістичних країнах на зламі 80–90-х років ХХ століття, ряд наукових проектів "нового гуманізму" (А. Печчеї), "солідарної демократії" (Ф. Хайск), "ідеології спасіння" (Ортега-і-Гассет), "еколого-гуманістичної диктатури" (А. Кінг), "антропологічної революції" (Й. Мец) тощо. Всі вони визначають мету, яку може досягти й до якої повинне прагнути людство: життя без насильства, життя із скромним добробутом та істинною людською гідністю для кожного громадянина планети.

Але, не дивлячись на значущість цих буддійських "послань" людству, в умовах постісторії було б, очевидно, необачно стверджувати, що буддійська релігійно-філософська традиція за своєю природою може претендувати на виключну роль консолідуючого фактора людства. Сам буддизм, устами своїх сучасних ідеологів, підкреслює, що жодна із традиційних релігій світу не здатна вирішити проблем людства в новому тисячолітті, бо вони були створені в інші епохи і зовсім в іншому контексті. Сьогодні, на думку Далай-лами XIV, необхідні "солідарні зусилля для синтезу нового бачення світу", в якому, звісно, буддійська компонента може зіграти не останню роль.